

Bílek, Jaroslav; Sus, Oleg

O vzniku brněnského Devětsilu : (z dějin avantgardní umělecké organizace)

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. D, Řada literárněvědná. 1966, vol. 15, iss. D13, pp. [117]-124

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/108533>

Access Date: 28. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

JAROSLAV BÍLEK, OLEG SUS

O VZNIKU BRNĚNSKÉHO DEVĚTSILU

(Z dějin avantgardní umělecké organizace)

V období formování mladé avantgardní generace v Čechách vytvářejí se také reálné předpoklady pro založení Devětsilu v Brně — ostatně bylo třeba i organizovat uměleckou i ideologickou opozici proti tehdejší Literární skupině. Etapa spolupráce s Hostem končila. V této souvislosti zasluhuje zaznamenání fakt, že se valná část budoucích členů brněnského sdružení formuje až přímo, nebo nepřímo v redakčních místnostech dělnického listu, v *Rovnosti*. Je to jeden z charakteristických rysů geneze brněnského Devětsilu, neboť pražské centrum Devětsilu vzniká původně na gymnasiální půdě; je silné umělecky, jeho brněnská depozitura se však může opírat o kolektiv mající první větší zkušenosti — i když nevyhraněné a nezralé — na poli publicisticko-politické práce a při organizátorské praxi (ne nadarmo začíná vycházet avantgardní poetistická a dokonce mezinárodní revue *Pásmo* právě — v Brně). Tím je také spolupodmíněna i rozdílnost ve vývoji obou Devětsilů, které si přes společnou programovou platformu zachovávají svébytné rysy, dané okolnostmi vzniku a osobnostmi stojícími v centru činnosti obou sdružení.

Artuš Černík, jeden z předních iniciátorů a propagátorů Brněnského Devětsilu, byl stále pod silným vlivem Karla Teiga. (Antonín Jelínek poukázal ve své disertační práci *Poezie Vítězslava Nezvala a vývojové problémy básnické generace dvacátých let* právě na tuto přímou závislost raných kritických názorů Artuše Černíka na Teigovi.¹) Černík působil v redakci brněnské *Rovnosti* již od 4. září 1920; přerušil tehdy svá právnická studia v Praze, bydlil střídavě v Praze a Vyševěvicích u Přelouče, v dubnu 1921 se přestěhoval do Brna. Touto cestou, tímto osobním zprostředkováním, začíná působit vznikající pražský Devětsil již na počátku dvacátých let v brněnské *Rovnosti*. Černíkovým prostřednictvím vzniká de facto první forma spolupráce mezi pražskou uměleckou avantgardou a politickou avantgardou na stránkách moravského stranického deníku, té spolupráce, která se tak uplatnila právě u členů Brněnského Devětsilu. První základy zde kladl právě Černík; svými příspěvky v kulturní rubrice i při redigování „Dělníkovy neděle“ (nedělní kulturní přílohy vycházející od dubna 1921) podílel se na vyhraňování kulturní linie *Rovnosti* — jsa ovšem závislý na svých pražských přátelích — Karlu Teigovi a Jaroslavu Seifertovi. Na tuto platformu pak mohli hned poté navazovat o dvě tři léta později příslušníci Brněnského Devětsilu a další spolupracovníci s kulturní rubrikou *Rovnosti*. Pražští členové Devětsilu sledovali se zájmem Černíkovu práci v brněnském listu; Teige se pak na ní podílel přímo jako podněcovatel i usměrňovatel. Jakou váhu tehdy Karel Teige *Rovnosti* přikládal, je vidět z toho, že ji dokonce přirovnával k francouzskému komunistickému deníku *L'Humanité*. Napsal v dopise Černíkovi: „Mluvili jsme i o politice, máš

psát hlavně Marcelu Martinetovi; je tam [tj. v L'Humanité] v redakci, ten že velice rád bude s Rovností, jež je, jak jsme mu řekli, tvým přičiněním, českým jejím pendantem, ve stálém styku."² (Dopis z dubna 1921.)

V redakci Rovnosti se Artuš Černík seznámil také s Jaroslavem B. Svrčkem, který pracoval v redakci kulturní rubriky již od roku 1919 a věnoval se výstavám a divadlu. Černíkovým prostřednictvím se pak Svrček seznamuje s Teigem a je získán pro účast v U. S. Devětsilu ještě před založením brněnské organizace. Tak spolupracují v redakci Rovnosti již dva členové Devětsilu. Černík byl vůbec dobrým organizátorem a iniciátorem; počátkem roku 1921 získává pro spolupráci s Rovností i Jaroslava Seiferta. Pro kulturní rubriku Rovnosti objevuje také mladého Františka Halase, člena tehdejšího Komsomolu, který tiskne své příspěvky v hlídce Komunistického svazu mládeže, již vede. Černík umožňuje Halasovi recenzovat knihy a časopisy; přibírá jej také za spolupracovníka „Dělníkovy neděle“.³

Černíkova redaktorská činnost v Rovnosti končí v únoru 1922; Černík obnovil svá přerušena studia, s listem však spolupracoval dále.⁴ Odchodem Artuše Černíka z redakce Rovnosti končí první, raná etapa spolupráce Devětsilu s brněnským stranickým deníkem; až sem sahá tedy prehistorie Brněnského Devětsilu, jehož vlastní organizační počátky spadají na konec roku 1923 a v němž bude hrát důležitou roli opět Artuš Černík. Druhá fáze počíná příchodem Bedřicha Václavka do redakce *Rovnosti* v roce 1926; to však již existuje samostatný Devětsil v Brně a vychází druhý ročník revue *Pásmo*.

*

Artuš Černík se ovšem nestal vůdčí osobností Brněnského Devětsilu. Jeho organizační talent rozhodně převyšoval schopnosti teoreticko-kritické, nemluvíc o uměleckých. Myšlenkově se dával Černík silně ovlivňovat hlavně Karlem Teigem, maje ostatně sklon k adaptátorství a hbité nápodobě. Nijak to však neznamená, že sehrál v dějinách Brněnského Devětsilu jen a jen podřadnou úlohu; zde si však pozvolna získával vedoucí postavení Bedřich Václavk, a to svou prací teoreticko-kritickou i politickou. Ovšem ani Václavek neušel přímo magnetickému působení Teigovy osoby a Teigových koncepcí. Trvalo delší dobu, než mohl napsat roku 1925 Františku Halasovi do Paříže: „Víš, Teige byl poslední člověk u nás, jehož jsem musil spolknout a zažít (Götze jsem už dávno strávil), abych poznal jeho hranice a dovedl i na něj hledět kriticky. A to znamená spolknout světovou orientaci — věc pro mne těžká, když znám jen německy. Ale i tak pomalu, aspoň zhruba jí dosahuji, a tím roste i má kritičnost vůči Teigovi a celému Devětsilu. Poznávám lépe jeho zásluhy, ale i slabiny.“⁵

Bedřich Václavek přišel do Brna na podzim roku 1923 po ukončení studií na pražské filosofické fakultě a po roce stráveném v Berlíně. V Brně objevila Václavka nejdříve Literární skupina, do jejíhož orgánu, revue *Host*, také přispíval. S literárními a estetickými názory členů Literární skupiny se však Václavek nemohl plně ztotožnit, protože vnitřně byl již zcela s poetistickým Devětsilem, jak o tom vzpomíná ve svém článku v *Indexu* (1937).⁶ V Brně se Václavek záhy dostal do styku s Černíkem a Halasem: přišel do atmosféry brněnské levé kultury právě v období, kdy se zde připravovala půda pro invazi nového, avantgardního umění a kdy se začalo reálně uvažovat o tom, že se založí samostatné brněnské sdružení Devětsilu. Nadto tu byl jeden závažný moment, provázející přípravy k založení avantgardní umělecké organizace, totiž záměr vydávat v Brně vlastní

časopis. Nemaleou úlohu při formování Brněnského Devětsilu sehrál Jaroslav Seifert s Karlem Teigem, kteří s Černíkem celou věc probírali při svých brněnských návštěvách. Jak se zdá, tak souhlas s vytvořením Brněnského Devětsilu jako samostatného orgánu byl u vůdčích představitelů pražské skupiny motivován mimo jiné tím, že brněnští avantgardisté chtěli vydávat vlastní časopis, který zatím Devětsilu chyběl. Pražské centrum počítalo také s fungováním Artuše Černíka jako jakési „převodní páky“; zdálo se, že v rukou Černíkových bude nová revue zcela k dispozici „mateřské“ organizaci, která si ostatně činila nároky i na zasahování do vnitřních záležitostí brněnské organizace. Dokumentují to dosti zřetelně dva dopisy Jaroslava Seiferta, adresované Černíkovi; oba se týkají plánovaného časopisu, druhý z nich pak je příznačný pro nároky na dominantní postavení, jež si vymínjuje „centrum“ vůči „regiónu“. V prosinci roku 1923 píše Seifert Černíkovi a navrhuje zaměnit navrhovaný název nové revue — AVION — za jiný a výstižnější, přejímající de facto titul slavné Apollinairovy básně *Pásmo*. (Mimoходом: původní název AVION měl připomínat známou brněnskou kavárnu stejného jména, v níž se scházeli brněnští kulturní pracovníci.) V tom měl Seifert šťastnou ruku:

„Jsmo nadšeni tvým počínáním v Brně a slibujeme ti všemožnou pomoc. Myslím, že to bude velmi krásné. Teige ti píše velmi dlouhé psaní s instrukcemi, na kterých jsme se dohodli. — Mimo jiné doporučujeme místo Avionu, což se nám zdá jménem příliš odborným, spíše

P Á S M O

Myslím, že je to titul velmi přílehuavý a výmluvný.“⁷

Druhý dopis z ledna 1924 vymezuje otevřeně proponované vztahy závislosti mezi pražským Devětsilem jako centrem a brněnským *Pásmem*:

„Schůze ‚Devětsilu‘ dne 2. ledna 1923 [správně má být: 1924] jednala o Vašem časopisu a stanovila tyto podmínky, za kterých pražský Dev. je ochoten časopis tento povoliti a v něm spolupracovati:

1. Časopis jmenovati se bude ‚P á s m o‘.
2. Prvé číslo vyjde až v březnu, aby do té doby Disk měl větší možnost agitace na Moravě.
3. Časopis bude ze $\frac{4}{5}$ kritický, t. zn., že pěstovati bude politiku, sociologii, studentské hnutí, umělecké zpravodajství a uměleckou kritiku, sport atd. Z literatury původní může každé číslo ‚Pásma‘ obsahovati buď jednu báseň, nebo jednu prosu. Více ne! Cizí literatura může býti otiskována jen jako ukázka provázená referátem. Každé číslo může obsahovati jen jeden obrázek.
4. Redakce ‚Disku‘ bude filiální redakcí ‚Pásma‘ a redakce ‚Pásma‘ bude filiální redakcí ‚Disku‘.
5. Redakce ‚Pásma‘ je právě tak jako redakce ‚Disku‘ zodpovědna pražskému ‚Devětsilu‘.⁸

Teoreticky byla tedy půda pro založení Brněnského Devětsilu připravena. Patnáctého prosince 1923 byl pak ustaven *Brněnský Devětsil, svaz pro propagandu a tvorbu novodobé činné kultury*; úředně však ještě nebyl povolen. Prozatímním předsedou spolku se stal Artuš Černík, který zaslal žádost o povolení a stanovy spolku Zemské správě politické v Brně, jak to chtěl tehdejší spolkový zákon. Zemská správa však spolek nepovolila pro neúplné stanovy (výnosy ze dne 24. a 29. ledna 1924). Prozatímní výbor řídil práci spolku až do ustavující valné

hromady a připravil celý zimní cyklus přednášek o nové kultuře. (Do výboru byli zvoleni Jaroslav Kopa jako jednatel, Artuš Černík jako předseda poroty, Vladimír Tišnovský jako zapisovatel.) Ovšem podle platného spolkového zákona mohl Brněnský Devětsil pracovat až po schválení Zemskou politickou správou a po ustavující valné hromadě, která se pokládala za oficiální založení jakéhokoli spolku.

Ještě před ustavující valnou hromadou konzultoval Artuš Černík s Karlem Teigem za jeho návštěvy v Brně dne 28. ledna 1924, a to o organizačních záležitostech.⁹ Den před valnou hromadou — tj. 22. března 1924 — chtěl Jaroslav Seifert, který byl pozván za pražský U. S. Devětsil, svolat neoficiální schůzi za přítomnosti všech členů Devětsilu. Při té příležitosti napsal Seifert Černíkovi (v dopise ze dne 9. března 1924): „Na této schůzi mohly by se rozhodnouti některé velmi důležité věci před valnou hromadou, abychom na této zbytečně dlouho nemluvili.“¹⁰ Pražští členové Devětsilu měli zájem o to, aby dvě nejvýznamnější funkce v sesterské brněnské organizaci zastával Artuš Černík, o němž věděli, že se dá snadno ovlivnit a že bude bez potíží respektovat přání pražského ústředí. Konkrétně šlo o předsedu spolku a předsedu poroty, která rozhodovala o přijímání nových členů a byla podle schválených stanov „nejvyšší kulturní instancí Brněnského Devětsilu, z jejíhož rozhodnutí není odvolání“.¹¹

Ustavující valná hromada Brněnského Devětsilu byla svolána na den 23. března 1924, když již 3. března byl spolek povolen výnosem Zemské správy (žádosti o povolení podal Černík 11. a 20. února 1924). Schůze byla svolána dopoledne do Dělnického domu na Marxově ulici; byla podle stanov pro neúplnou účast členstva odložena o jednu hodinu a měla rušný průběh. Projevily se na ní první rozpory a rozcházející se názory na Černíkovo osobu. Dokumentuje to toporný jinak zápis agenta, který se zúčastnil valné hromady a podal hlášení brněnskému policejnímu ředitelství. Citujeme odtud podstatnou část:

„Svolavatel ustavující valné hromady spolku ‚Brněnský Devětsil‘ A. Černík, zahájiv schůzi uvitáním přítomných, čte nejprve stanovy spolku. Po přečtení stanov vyzývá přítomné, by činili návrhy. Když nikdo se s návrhem nehlásí, přikračuje k druhému bodu schůze, k volbě výboru, a dává návrh, by byla zvolena kandidátní listina, jež byla několika členy předtím sestavena a na začátku schůze rozdána.

Tu se hlásí o slovo Vincenc Nečas, bytem Husovice, Purkyňova 4, jenž ostře protestuje proti diktátorskému počínání si A. Černíka ve spolku. Uvádí, že jest nepřipustné, aby Černík zastával ve spolku dvě tak důležité funkce, totiž: předsednictví spolku a předsednictví poroty, a táže se, proč byl pominut při sestavování kandidátní listiny Jar. B. Svrček. Nastává čilá debata. Černík prohlašuje, že předsednictví spolku více nepřijme a dává návrh, by za účelem sestavení nové kandidátní listiny byla schůze na pět minut přerušena. Návrh byl jednomyslně přijat.

Po pětiminutové přestávce zahajuje Černík schůzi znovu a táže se, zda se členové shodli na jednotné kandidátce. Když mu byla dána odpověď záporná, navrhuje, by volba byla provedena tajným hlasováním, listky. Přítomní souhlasí.

Rozdány listky a volí se předseda spolku. Zvolen byl 12ti hlasy A. Černík.

Tento však trvá na svém dřívějším prohlášení a nechce volbu přijmouti. Nastává opět čilá výměna názorů, kdo má býti předsedou spolku, a přemlouvání Černíka, by volbu přijal.

Když nikdo nechce předsednictví spolku přijmout, prohlašuje dr. Václavek, že předsednictví přijme, a dává návrh, by volba byla provedena aklamací. Všichni

souhlasí a dr. Bedřich Václavek, bytem Brno — Lerchova čís. 20, byl zvolen předsedou spolku. Poté dochází k volbě místopředsedy a I. jednatele. Zvolen byl Stavinoha, jenž však těž nechce volbu přijmout. Opět ostatní ho přemlouvají, by funkce ty přijal. On však trvá na svém.

Na návrh předsedy schůze — jímž je po svém zvolení předsedou spolku dr. Bedřich Václavek, byla schůze opět na 5 minut přerušena.

Když uplynulo pět minut, byla schůze znovu zahájena a volby funkcionářů spolku provedeny byly již hladkou aklamací.¹²

Na schůzi dne 23. března 1924 bylo přítomno šestnáct členů. Zvolený výbor měl dvanáct členů. Prvním předsedou Brněnského Devětsilu se stal Bedřich Václavek, místopředsedou a prvním jednatelem Václav Naxera, předsedou poroty Artuš Černík, druhým členem poroty Jaroslav B. Svrček. Porota pak kooptovala do svého středu jako třetího člena Bedřicha Václavka. Z dalších zvolených funkcionářů to byl druhý jednatel Ctibor Haluza, tajemnicí se stala Máša Krejčí, prvním revizorem účtů R. Černík, druhým revizorem J. Řehák, pokladníkem B. Pokorný, první náhradnicí J. Nickmannová, druhým náhradníkem V. Tišnovský.¹³

Podle přijatých stanov byl Brněnský Devětsil „soudružským sdružením Uměleckého svazu Devětsil, sídlem v Praze II, Černá 12a, se samostatným řízením spolkových záležitostí, s vlastními odlišnými stanovami, s vlastní finanční správou k tomu cíli, aby propagoval mladé tvořivé snahy kulturními přednáškami, publikacemi, výstavami, divadelními představeními, koncerty, schůzemi a jinými kolektivními podniky a projevy, styky korespondenčními i pracovními s příbuznými korporacemi i jednotlivci na území Republiky československé i v zahraničí“.¹⁴ Neznamená to ovšem, že by se bylo otevřeně upíralo členům Brněnského Devětsilu — aspoň podle znění stanov — jakékoli právo na samostatnou vlastní tvorbu (což ostatně ani smluvně přikázat nešlo). V závěrečné pasáži stanov se proto výslovně praví: „Ideově jest Brněnský Devětsil jednak tvůrčím tělesem, jednak propagátorem kulturních pracovníků sdružených v U. S. Devětsilu.“¹⁵

Přitom se ovšem kladl silný důraz na propagaci — hlavně z pražského centra; dodejme jen, že v propagační práci byl Brněnský Devětsil velmi úspěšný, aktivní a agilní. Je pak přirozené, že za takové situace nebyli brněnští členové příliš nadšeni neustále se prosazujícími zásahy pražského Devětsilu a jeho direktivami. Jak byly zaměřeny, o tom napsal Bedřich Václavek ve své retrospektivní studii z roku 1937: „Musili jsme si dát podtitul: Svaz pro propagandu a tvorbu moderní kultury [...] propagandu prvně, protože o naši tvorbě pochybovali.“¹⁶ Tento určitý „dirigismus“ si za daných okolností vynucovala specifická váha pražského Devětsilu s jeho uměleckými osobnostmi a teoretikem Karlem Teigem v čele, s dosaženým již prestižem a uznávanými literárními výboji.

Přitom řídicí činnost pražského Devětsilu se v podstatě dotýkala spíše redakčních záležitostí Pásma, vycházejícího v Brně od března 1924; tato avantgardní revue se stala orgánem pražského i brněnského Devětsilu s agilním redaktorem Artušem Černíkem. Je tedy samozřejmé, že obě strany měly zájem na získání přímého vlivu v redakci, zvláště pak tehdy, když Černík ovládl organizační vedení Pásma, přičemž se mu fakticky nedostávalo sil na zcela úspěšné plnění tak rozsáhlého a komplikovaného úkolu. Přitom trval Teigův a Seifertův vliv na Černíka, jehož geneze sahá až k Černíkovu působení v Rovnosti roku 1921. Některé dopisy posílané z Prahy a mající usměrňovat i korigovat Černíkovu práci

v brněnském Pásmu jsou pak svým způsobem až kuriózní, dokreslující tuto situaci. Tak je například známa Černíkova až puntičkářská přesnost ve vedení spolkových písemností — svědčí o tom mimo jiné dochovaná korespondence s přesnou evidencí o zaslání odpovědi — a nadto záliba pro spolková razítka. Teige svého Černíka znal, proto mu píše 5. ledna 1925 a posílá symptomatické instrukce: „[. . .] II. Slušelo by se, aby Brněnský Devětsil kondoloval u Wolkerů, a místo věnce složil nějakou částku, třebaš na dělnickou pomoc Rusku. Kondolenci nepište na úřední papír, ani ne na stroji, to se nedělá, ale můžete na místě, kde se píše odesílatel, obálku orazítkovat. III. Francina vašeho razítka není bez hrubých chyb!“¹⁷

Vznik Brněnského Devětsilu jakožto samostatného spolku sídlícího mimo Prahu zároveň nadhazoval jiný problém: totiž jak precizovat organizačně-ideový poměr mezi oběma avantgardními sdruženími. Tento poměr měl být upraven zvláštní smlouvou. Takový byl aspoň původní záměr, který se ovšem nepodařilo realizovat. Navrhovanou smlouvu měl ujednat do týdne po svém řádném zvolení první výbor Brněnského Devětsilu. Z dochovaných dokumentů a svědectví však můžeme dnes usoudit, že k definitivnímu schválení takové smlouvy oběma spolky vlastně nedošlo, třebaže obě seskupení po celou dobu existence Brněnského Devětsilu usilovala o vypracování přijatelného dokumentu a třebaže první verze smlouvy byly vypracovány. Tak 8. prosince 1924 sděluje Jaroslav Seifert Černíkovi do Brna: „Smlouvu s Br. Devětsilem posíláme zítra. Chápu, že nadáváte, ale my tu zijeme tak blbě, že se k žádné slušné práci nemůžeme dostat.“¹⁸

Smlouva, o níž píše Seifert, nebyla ovšem přijata. Její text však existoval. Usnesení valné hromady Brněnského Devětsilu (konané 3. dubna 1925) výslovně konstatovalo nezájem na uzavření oboustranné smlouvy. V bodě 2. se tu pravi: „Zrušiti poslední § stanov o smlouvě s Devětsilem (pražským), jelikož se zjistilo, že není zájmu na jeho udržení.“¹⁹

O dalším návrhu smlouvy se pak jednalo až v roce 1926. Bedřich Václavek zaslal opis navrhované smlouvy tehdejšímu předsedovi Brněnského Devětsilu Jaroslavu B. Svrčkoví spolu s tímto dopisem:

„Milý příteli, ježto jsi včera do knihovny nepřišel (mám obavu, jestli Tě snad neodkázali, nevědouce, že tam jsem), posílám Ti smlouvu, aby se věc nezdržovala. Kde to máš podepsat, poznáš z 12. [tj. z 12. bodu smlouvy]. Podepiš obě na místě před B. D., a odešli obě předsedovi S. M. K. Devětsilu, aby se věc nezdržovala. Zároveň ho požádej, aby onu smlouvu, jež obsahuje na konci klausuli o ratifikaci valnou hromadou B. D., hned po podepsání Ti zase vrátil, abychom to po projednání valnou hromadou mohli potvrdit a dát jim. Ale ať oni to na val. hrom. ratifikují a nám ověřené o podepsané pošlou. Myslím, že se to musí vyměnit zároveň.“

Prosím Tě, přijď po svátcích na moment za mnou do knihovny. Budu Tě prosit, abyš vzal předsednictví B. D. i nadále, důvody Ti vyložím ústně.“²⁰

Ovšem ani tato verze smlouvy — jejíž znění se zachovalo²¹ — nebyla přijata; formálně právní delimitace mezi oběma sdruženími se zřejmě projevila v praxi jako více méně zbytečná. Spolupráce mezi členy Devětsilu pražského i brněnského se úspěšně vyvíjela i bez smluvního zakotvení; tak třebaš pražští členové spolupracovali v redakci Pásmu nebo dojížděli častokrát do Brna přednášet v rámci brněnského přednáškového cyklu o moderní kultuře apod.

O spolupráci mezi oběma Devětsily a o aspiracích na dominující postavení pražského centra lze závěrem říci asi toto: Různé spory a třenice mezi oběma sdruže-

ními české poetistické avantgardy — jak se porůznu objevovaly v etapě jejich koexistence — nenabýly nikdy takového rázu, aby výrazně zasáhly do tvůrčí práce, pronikající spíše do oblasti organizačně-administrativní a vnitřně spolkové. Základním faktorem pro posouzení práce obou Devětsilů je jejich aktivní tvorba slovesná a kriticko-teoretická, ona aktivita, která spolkové spory nakonec zahlazuje.

P O Z N Á M K Y

¹ Antonín Jelínek, *Poezie Vítězlava Nezvala a vývojové problémy básnické generace dvacátých let*, strojopis kandidátské práce, Praha 1958, str. 290. Jelínek ukazuje kupříkladu na přímé analogie mezi Teigovými dopisy Černíkovi a Černíkovými komentáři o kulturním dění v Rovnosti.

² Dopis Karla Teiga Artuši Černíkovi z dubna 1921 (uložen v pozůstalosti u paní Černíkové v Praze).

³ O spolupráci Františka Halase s Rovností psal Milan Uhde v článku *Juvenilia Františka Halase v Rovnosti*, Sborník Matice moravské 82, 1963, str. 240 n.

⁴ Oznámení o Černíkově odchodu z redakce otiskla Rovnost 17. II. 1922, č. 48, str. 5.

⁵ Dopis Bedřicha Václavka Františku Halasovi ze dne 2. IV. 1924 (uložen v literárním archívu Památníku národního písemnictví v Praze).

⁶ Bedřich Václavek, *Z mládeži brněnské kulturní levice*, Index IX, 1937, č. 10, str. 110.

⁷ Dopis Jaroslava Seiferta Artuši Černíkovi ze dne 10. XII. 1923 (uložen v pozůstalosti u paní Černíkové v Praze).

⁸ Dopis Jaroslava Seiferta Artuši Černíkovi ze dne 3. I. 1924 (uložen tamtéž).

⁹ Karel Teige měl 28. ledna 1924 v brněnské Vesně přednášku *Panorama poválečného umění* (srov. oznámení v Rovnosti 27. I. 1924, č. 27, str. 4).

¹⁰ Dopis Jaroslava Seiferta Artuši Černíkovi ze dne 9. III. 1924 (uložen v pozůstalosti u paní Černíkové v Praze).

¹¹ Citováno ze stanov Brněnského Devětsilu, bod VII (uloženy v brněnském Státním archívu, fond B-26).

¹² Citováno ze zápisu ustavující valné hromady spolku „Brněnský Devětsil“ (datován dnem 24. III. 1924; uložen v StAB, fond B-26).

¹³ Srov. tamtéž.

¹⁴ Srov. stanovy Brněnského Devětsilu, bod III (StAB, fond B-26).

¹⁵ Tamtéž, bod XXII.

¹⁶ Bedřich Václavek, *Z mládeži brněnské kulturní levice*, cit. dílo, str. 110.

¹⁷ Dopis Karla Teiga Artuši Černíkovi ze dne 5. I. 1925 (uložen v pozůstalosti u paní Černíkové v Praze).

¹⁸ Dopis Jaroslava Seiferta Artuši Černíkovi ze dne 8. XII. 1924 (tamtéž).

¹⁹ Zpráva Brněnského Devětsilu o řádné valné hromadě (zápis z 10. IV. 1924), bod 2 (uloženo v StAB, fond B-26).

²⁰ Dopis Bedřicha Václavka Jaroslavu B. Svrčkovi ze dne 30. III. 1926 (dopis je v majetku adresáta). Citováno ze stati Jiřího Hejky, *Revoluční intelektuál v provincii*, ve sborníku *Bedřich Václavek*, Brno 1963, str. 24.

²¹ Text návrhu smlouvy se škrty a přípisy, ovšem neparafovaný, je dochován v pozůstalosti Bedřicha Václavka u Jaroslavy Václavkové v Praze. (Měla to být *Smlouva o ideovém a právním poměru mezi SMK DEVĚTSILEM a brněnským DEVĚTSILEM*, jak zní její název).

Относительно формирования „Девецсила“ — организации представителей искусства авангарда в Брно

В период формирования молодого поколения искусства авангарда под эгидой поэтизма в Чехии в начале 20-х гг. возникают также реальные предпосылки создания организации „Девецсила“ и в Моравии, а именно в Брно. Брненский „Девецсил“, объединяющий представителей авангарда левой ориентации, возникает уже в конце 1923 г., а в марте 1924 г. становится самостоятельным объединением и официально. При этом значительная часть членов этой организации в отношении направленности своих художественных взгля-

дов и творчества к этому времени уже сформировалась; важную роль тут сыграло сотрудничество с партийным органом — рабочей газетой „Ровност“, издаваемой в Брно (напр., у А. Черника, И. Б. Сврчка). Надо сказать, что это одна из характерных черт генезиса брненского „Деветсила“. Пражский центр „Деветсила“ образуется прежде всего в гимназической среде и отличается высоким уровнем художественного творчества и теоретической работы своих членов (В. Незвал, Я. Сейферт, К. Тейге и др.). Но его брненский филиал мог опираться на коллектив, собравший первый, заслуживающий внимания — пусть еще не совсем устоявшийся — опыт на поприще политико-публицистической и организационной работы („Пасмо“ — международное ревю чешского авангарда — не случайно начинает издаваться в 1924 г. именно в Брно как печатный орган обеих организаций „Деветсила“.) Тем самым помимо прочего обуславливаются также отличительные черты в облике и положении обоих объединений художественного авангарда; то и другое, несмотря на общность платформы своей программы, сохраняют своеобразие, определяющееся обстоятельствами возникновения и индивидуальностью людей, стоящих в центре деятельности организаций.

В настоящей статье изучаются на основании архивных материалов и частной переписки начальный период образования брненского „Деветсила“ и документы об окончательном формировании этой организации. В статье отмечается также влияние пражской центральной организации, внедряющееся в брненском „Деветсиле“ через посредство А. Черника.

О. С.